

ב' בשבט, תשע"ז
29/1/2017

לכ' ח"כ מכלוף מיקי זוהר
יו"ר הועדה המיוחדת לצדק חלוקתי ולשוויון חברתי
כנסת ישראל

הנדון: תיקון 8 לפקודת האגודות השיתופיות "חוק ועדות הקבלה" – עדכון מצב

כללי

מאז תחילת ההתיישבות בארץ הליך הקבלה ליישובים הכפריים היה מורכב. רוב היישובים הכפריים בארץ מאוגדים כקואופרטיבים באגודה שיתופית, כאשר הליכי הקבלה לאגודה מוגדרים בפקודת האגודות השיתופיות ובתקנון האגודה.

במשך עשרות שנים, מראשית ההתיישבות ועד קבלת החלטה 959 של מועצת מקרקעי ישראל במרץ 2003, האגודה השיתופית היא זו שערכה את הליכי קבלת החברים, ברוב המקרים בהליכים פנימיים, ובחלקם בהשתתפות גורמים חיצוניים כמו התנועה המיישבת והסוכנות היהודית (למרות שגורמים אלו לא היו חייבים להשתתף).

החלטה 959 של מועצת מקרקעי ישראל עודכנה עם השנים: החליפה אותה החלטה 1015 (1/8/2004), עד שתיקון 8 לפקודת האגודות השיתופיות נכנס לתוקף והוטמע בהחלטות מועצת מקרקעי ישראל.

הקהילה ביישוב הכפרי

החיים ביישוב הכפרי מושתתים באופן נרחב על החיים בקהילה. זהו המאפיין המרכזי המבדיל בין פרבר עירוני ליישוב כפרי. כתבתי על כך במאמר "על הכפר ועל הפרבר" הרצ"ב.

בעידן בו ה"אני" וה"מגיע ליי" שולטים, בהתיישבות הכפרית אנו מדברים על "אנחנו" ועל "מה אנו יכולים לתרום". אלו מאפייני הקהילה וחוסנה. ראינו כי בעיתות מצוקה ישנם מקומות שתושביהם עוזבים, ולעומתם מקומות בהם התושבים נשארים למרות הקושי ולעיתים אף בסכנת חיים. מחקרים רבים הראו כי הסיבה לכך היא החוסן הקהילתי – היחס בין החברים במקום.

מטרתנו בהתיישבות הכפרית היא להעצים את החוסן והלכידות הקהילתית, ומטרת תהליך הקבלה הוא להעביר למועמדים את השוני בקהילה במקום מול העיר, ומה מצופה מחברים חדשים.

חוק "ועדות הקבלה" בהשוואה להליכי הקבלה שקדמו לו

החקיקה הראשית של הליכי הקבלה הובילה להקטנה משמעותית של יכולות האגודות בהליכי הקבלה, ולמעשה הוציאה את ההחלטה מהן, והעבירה אותה לוועדה אזורית עם פיקוח של ועדת השגות ובתי משפט מנהליים.

הטבלה להלן משווה בין הליכי הקבלה שהיו נהוגים באגודות השיתופיות לבין הקבלה לפי החלטות מועצת מקרקעי ישראל, ולבין החוק:

תיקון 8 לפק' האגודות השיתופיות	החלטת ממ"י 1195	אגודה שיתופית (טיפוסית)	
ביישובים קהילתיים והרחבות בנגב ובגליל	ביישובים קהילתיים והרחבות	בכל אגודה שיתופית לפי התקנון שלה	תחולה
400 בתי אב	500 בתי אב	אין	מגבלת גודל יישוב
ועדת הקבלה תתן	מתחת ל 120 בתי אב	אין	אבחנה נוספת

תיקון 8 לפק' האגודות השיתופיות	החלטת ממ"י 1195	אגודה שיתופית (טיפוסית)	
דעתה לגודל היישוב, לוותקו, לחוסנו ולאופי האוכלוסיה בו	החמרת הדרישות		
גודל היישוב הוגבל בתוכנית מתאר ארצית או מחוזית		אין	אבחנה נוספת
2 נציגי היישוב נציג התנועה המיישבת נציג הסוכנות \ החטי' להתיישבות נציג המועצה	נציג היישוב נציג החטי' להתיישבות נציג משרד השיכון נציג המועצה נציג התנועה המיישבת	חברי האגודה	הרכב ועדת הקבלה
נציג ראש המועצה	נציג ראש המועצה	חבר אגודה	יו"ר הועדה
נציג ציבור ממונה ע"י שר המשפטים נציג משרד הרווחה נציג רשם האגודות נציג משרד החקלאות נציג רמ"י	נציג ממ"י נציג ציבור ממונה ע"י מנכ"ל ממ"י נציג רשם האגודות	אסיפת החברים	ועדת השגה (ערר)
נציג הציבור	נציג הציבור	יו"ר האסיפה	יו"ר ועדת ההשגה
בימ"ש מנהלי	מנכ"ל ממ"י		מעל ועדת ההשגה
בימ"ש מנהלי	בג"ץ	תביעה אזרחית	גישה לבתי משפט
פקודת האגודות השיתופיות	החלטת מועצת מקרקעי ישראל	פקודת האגודות השיתופיות	מקור החוק
סוג רשם האגודות	לפי איזו החלטת מועצת מקרקעי ישראל הוקצתה הקרקע	אגודה שיתופית	הגדרת היישוב
משמעותי : נציג שר הרווחה והשירותים הקהילתיים, נציג התנועה המיישבת, נציג החטיבה להתיישבות, נציג שר חקלאות ופיתוח הכפר	אין (נציגי רמ"י אינם מומחים בקהילה, חברה או התיישבות)	אין	שימוש במומחים
יו"ר ועדת ההשגה הוא נציג שר המשפטים	נציג רמ"י	אין	בקרה משפטית
העברה על פי דין או צוואה אינה טעונה אישור ועדת קבלה	אין : דין יורש או כונס ככל מועמד אחר	אין	התייחסות לירושה
יש להמציא החלטה מנומקת	יש להמציא החלטה מנומקת	אין חובה לנמק את החלטה הערר הוא בהצבעת חברי האגודה, כמובן שאין הנמקה במצב כזה	נימוק החלטה
ועדת ההשגות תפרסם את סדרי עבודתה באתרי משרד הבינוי והשיכון ומשרד	אין	אין	פרסום סדרי עבודה

תיקון 8 לפק' האגודות השיתופיות המשפטים	החלטת ממ"י 1195	אגודה שיתופית (טיפוסית)	
מעל גיל 18 בעל יכולת כלכלית להקים בית מתכוון לגור דרך קבע ביישוב מתאים לחיי חברה בקהילה מתאים למרקם החברתי-תרבותי של היישוב מאפיינים הקבועים בתקנון שאושרו ע"י רשם האגודות	מעל גיל 18 בעל יכולת כלכלית להקים בית מתכוון לגור דרך קבע ביישוב מתאים לחיי חברה בקהילה מאפיינים הקבועים בתקנון שאושרו ע"י רשם האגודות	מעל גיל 18 מתכוון לגור דרך קבע ביישוב מאפיינים הקבועים בתקנון שאושרו ע"י רשם האגודות	קריטריונים לקבלה
ועדת הקבלה לא תסרב לקבל מועמד מטעמי גזע, דת, מין, לאום או מוגבלות	ועדת הקבלה תשקול אם קבלת המועמד תביא ליצירת קהילה נוספת בדרך שש בה לפגוע באופי הקהילה באותו יישוב	אין	הגבלות

מסקנות מטבלת השוואה

הליכי הקבלה שהחוק הגדיר הפחיתו משמעותית מכוחה של האגודה השיתופית לקבל חברים בעצמה. החוק הטיל מגבלות ומערכות בקרה חיצוניות. גם בהשוואה להחלטות מועצת מקרקעי ישראל, הצעת החוק הנדונה מחמירה, ומטילה אמצעי פיקוח ובקרה נוספים.

למעשה, החוק מפקיע מהישוב עצמו את סמכות ההחלטה הסופית באשר לקבלת מתיישבים והקצאת קרקע ביישובים. הוא מעביר סמכות זו לגוף ציבורי מפוקח ובו מנגנון ערר בלתי תלוי. בנוסף, החוק מעגן את סמכותם של בתי הדין המנהליים לדון בנושא (תחת בג"צ), וזאת בהתאם למדיניות הנוהגת של הקלה על העומס בבג"צ והנגשת הליך הביקורת השיפוטית.

חרף הפגיעה המסויימת באוטונומיה של האגודה השיתופית בישוב הקהילתי, התהליכים שהחוק הגדיר מקובלים על הגופים המיישבים ועל המועצות האזוריות.

סטטיסטיקות פעולות ועדות הקבלה בשלוש השנים האחרונות: 2014 – 2016

מאז כניסתו של תיקון 8 לפק' האגודות השיתופיות לתוקף והקמתן של ועדות הקבלה האזוריות, החטיבה להתיישבות משתתפת בכל ועדות הקבלה בכל המועצות האזוריות בגליל ובנגב.

הטבלה להלן מראה את מספר המועמדים שנגשו לוועדות הקבלה בשלוש השנים האחרונות. רואים בבירור כי אחוז הדחיה הוא קטן ביותר (2.5%), דבר המעיד על תקינות ורצינות התהליכים:

מחוז צפון	מועמדים	התקבלו	נדחו	ועדת השגות	בית דין מנהלי
2,070	98.3%	1.7%	0.4%	0.0%	מחוז דרום
1,050	95.9%	4.1%	0.0%	0.0%	סה"כ
3,120	97.5%	2.5%	0.3%	0.0%	

מאפייני אי הקבלה

הרוב המאפיין של הדחיות מאופיין במשפחות ורווקים :

- משפחות : חילוניים, משפחות בני 40+. מצב סוציו-אקונומי גבוה.
- רווקים : סטודנטים נתמכים על ידי ההורים, כלומר מגיעים ממשפחות במצב סוציו-אקונומי גבוה.

סיכום

ההתיישבות הכפרית בנוייה על קהילות ישוביות, כאשר הלכידות והחוסן הקהילתי הם המפתח לקיומו של הישוב. חוק ועדות הקבלה מאפשר לישובים להתרחב ולקלוט חברים חדשים שמבינים ורוצים להיות חלק מהקהילה הישובית.

החוק מאוזן, הוריד את הכוח של הישוב והוסיף מערכות בקרה שיפוטיות. הסטטיסטיקות בשלוש השנים מראות את חוזקו של החוק.

נוסיף שאנו פועלים בימים אלו לבחינת שקיפות ובקרת תהליכי הקבלה, כך שלא יהיה ספק שהתהליכים נקיים מהטיות ומדחיות משיקולים שהחוק אוסר.

עמדת מרכז המועצות האזוריות היא שהחוק ממלא היטב את תפקידו, ותורם תרומה משמעותית לחיזוק המרחב הכפרי במדינה, במיוחד בפריפריה הישראלית.

סיגל מורן
ראש המועצה האזורית בני שמעון
יו"ר הועדה האסטרטגית
מרכז המועצות האזוריות

רון שני
ראש המועצה האזורית משגב
יו"ר ועדת הכלכלה
מרכז המועצות האזוריות